

O'QUVCHILARDA AXLOQIY TARBIYA BERISHDA PEDAGOGNING ROLI

Jiyanaliyev Jamshid Ubaydullayevich

*Jizzax viloyati Do'stlik tumani 20-umumiy o'rta
ta'lim maktabining boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarda axloqiy tarbiyani shakllantirish jarayonida pedagog o'rni va ahamiyati yoritilgan. Pedagogning shaxsiy namunasi, kasbiy mahorati, tarbiyaviy faoliyati hamda o'quvchilar bilan muloqot madaniyati axloqiy tarbiyaning samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida pedagogning axloqiy tarbiyadagi vazifalari ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Abstract: This article discusses the role and importance of the teacher in the process of forming moral education in students. The teacher's personal example, professional skills, educational activities, and culture of communication with students are analyzed as the main factors determining the effectiveness of moral education. The tasks of the teacher in moral education within the modern educational process are also scientifically substantiated.

Абстракт: В данной статье рассматривается роль и значение учителя в процессе формирования нравственного воспитания учащихся. В качестве основных факторов, определяющих эффективность нравственного воспитания, анализируются личный пример учителя, профессиональные навыки, образовательная деятельность и культура общения с учениками. Также научно обосновываются задачи учителя в нравственном воспитании в современном образовательном процессе.

Kalit so'zlar: axloqiy tarbiya, pedagog roli, shaxs tarbiyasi, tarbiyaviy faoliyat, o'qituvchi mas'uliyati.

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti ko'p jihatdan yosh avlodning axloqiy yetukligiga bog'liqdir. Shu bois ta'lim tizimida faqat bilim berish emas, balki o'quvchilarda yuksak axloqiy fazilatlarni shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Bu jarayonda pedagog markaziy shaxs bo'lib, uning faoliyati, dunyoqarashi va shaxsiy namunasi o'quvchilarning axloqiy kamolotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy qism

Axloqiy tarbiyaning mazmuni va ahamiyati

Axloqiy tarbiya — bu o'quvchilarda jamiyatda qabul qilingan axloqiy me'yorlar, ijtimoiy mas'uliyat, halollik, insonparvarlik, vatanparvarlik kabi

fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. Axloqiy tarbiya shaxsning ichki dunyosini boyitib, uni jamiyatda munosib o‘rin egallashga tayyorlaydi.

Pedagog — axloqiy tarbiyaning asosiy subyekt

O‘quvchilarda axloqiy tarbiya berishda pedagog yetakchi rolni bajaradi. Chunki o‘quvchi ko‘p hollarda o‘qituvchini o‘ziga namuna sifatida qabul qiladi. Pedagogning xulq-atvori, muomala madaniyati, adolatli va mas’uliyatli munosabati o‘quvchilarning axloqiy qarashlariga kuchli ta’sir ko‘rsatadi. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi sifatida ham katta mas’uliyatga ega.

Pedagogning axloqiy mas’uliyati quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

o‘quvchilar bilan adolatli munosabatda bo‘lish;

har bir o‘quvchining shaxsini hurmat qilish;

tarbiyaviy muhitni sog‘lom tashkil etish.

Pedagog:

-axloqiy me’yorlarni tushuntiradi;

-o‘quvchilarga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatadi;

-tarbiyaviy muhitni shakllantiradi;

-shaxsiy namuna orqali ta’sir etadi.

Axloqiy tarbiyada pedagog faoliyatining yo‘nalishlari

Pedagogning axloqiy tarbiyadagi faoliyati quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

dars jarayonida axloqiy tushunchalarni singdirish;

sindan va maktabdan tashqari tadbirlar orqali tarbiyaviy ishlarni tashkil etish;

o‘quvchilar bilan individual ishlash;

ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish.

Mazkur yo‘nalishlar orqali pedagog o‘quvchilarning axloqiy ongini shakllantirishga xizmat qiladi.

Dars jarayonida axloqiy tarbiya

Dars jarayoni axloqiy tarbiya berishning asosiy maydonidir. Har bir fan mazmunida axloqiy jihatlar mavjud bo‘lib, pedagog ularni o‘quvchilarga to‘g‘ri yetkaza olishi zarur. Fanlararo bog‘liqlik asosida axloqiy tushunchalarni singdirish tarbiyaviy samaradorlikni oshiradi.

Dars jarayonida axloqiy tarbiya berish bo‘yicha amaliy misollar

1-misol. Ona tili va adabiyot darslarida

Pedagog badiiy asarlarni tahlil qilish jarayonida qahramonlarning xatti-harakatlarini axloqiy jihatdan baholatadi. Masalan, halollik, vijdon, sadoqat kabi tushunchalar matn asosida muhokama qilinadi. O‘quvchilardan:

1-“Qahramonning bu xatti-harakatiga qanday baho berasiz?”

2- “Siz uning o‘rnida bo‘lsangiz qanday yo‘l tutardingiz?”

kabi savollar orqali axloqiy fikrlash rivojlantiriladi.

2-misol. Tarix darslarida

Pedagog tarixiy shaxslar faoliyatini yoritishda ularning axloqiy fazilatlariga e'tibor qaratadi. Bu orqali o'quvchilarda vatanparvarlik, mas'uliyat va jasorat tushunchalari shakllanadi.

3-misol. Boshlang'ich sinflarda

O'qituvchi kundalik vaziyatlardan (navbatchilik, sinfda tartib, o'zaro yordam) foydalanib, o'quvchilarga axloqiy me'yorlarni amalda o'rgatadi.

Sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlar

Sinfdan tashqari tadbirlar — axloqiy tarbiyaning muhim vositasi hisoblanadi. Ma'naviy-ma'rifiy kechalar, uchrashuvlar, suhbatlar orqali o'quvchilarda ijobiy fazilatlar mustahkamlanadi. Bu jarayonda pedagog tashabbuskor va tashkilotchi bo'lishi lozim.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Axloqiy tarbiyada maktab va oila hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Pedagog ota-onalar bilan uzviy aloqada bo'lib, tarbiyaviy ishlarni birgalikda olib borishi zarur. Bu esa o'quvchining axloqiy rivojlanishida barqarorlikni ta'minlaydi

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarda axloqiy tarbiya berishda pedagogning roli beqiyosdir. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, yo'lko'rsatuvchi va shaxsiy namuna bo'lishi lozim. O'qituvchining kasbiy mahorati, axloqiy yetukligi va tarbiyaviy mas'uliyati o'quvchilarning barkamol shaxs sifatida kamol topishida muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hasanboyev J. va boshqalar. Pedagogika. – Toshkent: Fan, 2019.
2. Abdullayeva M. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.
4. Musurmonova O. Ma'naviy-axloqiy tarbiya asoslari. – Toshkent, 2020.